um

3 2044 107 239 261

MH
67
B14

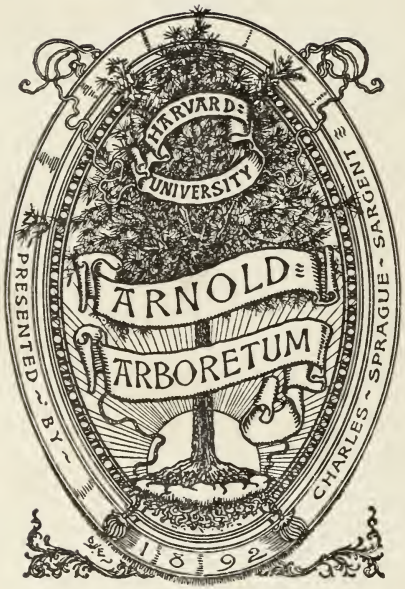

Q. D. B. V.

DISSERTATIONEM BOTANICO-MEDICAM *DE* VISCO,

PRÆSIDE

JOH. JACOBO BAJERO,
Philoſ. & Med. Doct. hujusqve
Prof. Publ.
Illuſtr. Reip. Norimberg. Phyſico,

in Ordine, qvem vocant Circulari,
Defendendam ſuſcipiet
ad diem Decembr. A. C. MDCCVI.

LEONHARDVS FRIDERICVS HORNVNG,
Hala-Suevus.

ALTDORFI,
Literis HENRICI MEYERI, Univerſit. Typographi.

May 1911
24124

PROOEMIVM.

Qui de multiplici augmento Medicinæ seculo præsenti congratulantur, ut rationem reddant applausus sui, ad Botanicam imprimis dirigere jubent oculos, & conferre saltem vastam, quæ nunc illius est, amplitudinem, cum exiguo, qui olim erat, ejusdem apparatu. Nempe non ex Africa solum, sed aliis etiam orbis terrarum partibus, hodienum semper aliquid novi ad nos perferri constat, hinc vero plantarum adeo cumulari notitiam, ut plura nunc harum millia numerare liceat, quam Veteres centurias potuerint. Quamvis autem hoc alicujus augmenti argumentum non plane sit nullum, dubio tamen procul incrementi majoris foret indicium, si non nuda duntaxat nomina & figuras, aut ad summum notas characteristicas novarum plerarumq; stirpium calleremus, ignoratis utplurimum facultatibus & usu. Quare sæpius cogitare subit, haud prorsus absurde Helmontium (*) *negasse*, à diebus Dioscoridis rem herbariam increvisse, quod nil fere virtutum, proprietatum ac usuum sit adjectum priori inventioni atque historiis &c. *Passim hodie creditur sufficere, ut aliquis sit magnus Apollo & Botanicus, si multas nominare plantas, juaq; ad genera revocare singulas noverit, tametsi vires ipsarum minus perspectas habeat, quam rustica rudis plebecula. Si igitur dicendum quod res est, maneat sua laus dictæ plantarum notitiæ Grammatico-Physicæ, non tamen æque per hanc promovebitur salus hominum, quam potius per indefessum efficaciæ virtutumq;*

(*) Tract. de Studiis Autoris §. 10.

futumq; in vegetabilibus tentamen. Cæterum plures cordati Medici consultius duxere, jam pridem celebratorum, præcipue indigenorum remediorum ulteriori probationi & experimentis incumbere, quam, illis neglectis, dubio cum eventu, novis ac peregrinis inhiare. Placuit propterea nobis, exercitii gratia, VISCI, *utpote perantiqui multumq; semper æstimati, & passim obvii medicamenti concinnare historiam: Faxit DEVS T. O. M. ut auspicato id moliamur!*

CAPVT I.

De Nomine Visci.

§. 1.

NE communem, qui observari solet in Disputationibus Academicis conscribendis, ordinem prorsus negligere videamur, pauca quædam, ad *Visci Onomatologiam* pertinentia, & ipsam rem quodammodo illustrantia, juvabit præmittere. Quod Latio VISCVM dicitur, aut VISCVS in genere masculino, idem Helladi ὁ ἰξὸς & ἡ ἰξία audit, quemadmodum ambo hæc vocabula, eo in sensu accepta, passim apud Autores Græcos occurrunt. Utrum autem ὁ ἰξὸς progeneraverit Latinis *Viscum*, sicuti præ cæteris suspicatus est *C. Hoffmannus* (*a*); an vero juxta *Joh. Rajum* (*b*) ab Æolico βίσκος, pro ἰξὸς, formaverint Latini vocabulum suum; an denique ἰξὸς ab ἔχω (significante κρατῶ, teneo) quasi ἐξὸς, à futuro ἕξω derivetur (*c*), id quidem aliis, qui hujusmodi Philologicis conjecturis impensius, quam nos delectantur, examinandum relinquimus.

§. 2. Quan-

(*a*) De Medicam. officin. Lib. II. cap. 153. num. 3. (*b*) Hist. Plant. Tom. II. p. 1583. (*c*) Vid. *C. Bauh.* Pinac. Lib. XI. Sect. IV. p. m. 423.

§. 2. Quantum ad *Synonymiam*, ἡ ἰξία Græcorum cõmmune, ἡ ἐλὶς Euboensium, τὸ ὔφεαρ Arcadum vocabulum est, *Theophrasto* (*d*) perhibente, licet idem moneat extare quosdam, qui singulis nominibus illis diversas res indicent, imo ipse alibi (*e*) discrimen aliquod admittere videatur. Peculiare est *Hesychii* Synonymon, ἀσυλὶς nempe, quod in hoc significatu apud alios veteres autores vix legitur, utpote quibus lactucæ communitur denotat genus, plane non hujus loci. Quomodo Arabes, & Europææ nationes variæ, sua quælibet lingua VISCVM appellent, si quis scire aveat, *Christ. Menzelium* (*f*) imprimis poterit consulere. Germani autem, *Viscum* designaturi, vocabulo Miſtel aut Miſpel uti consueverunt.

§. 3. Cæterum *homonyma* quædam, vel nomine cognata *Visco* nostro, ipsa vero re ab eodem distincta, ne obscuritatem pariant genuinæ notioni, removenda nunc veniunt: Et 1) quidem ἡ ἰξία *Hippocratis*, quam τῷ κιρσῷ æquipollere *Galenus* (*g*) autor est, & *Foësius* (*h*) per varicem interpretatur. 2) ὁ ἰξὸς & τὸ ἰξώδες, quibus vocibus *Hippocrates*, in laxiori significatu, ad declarandas res glutinosas, tenaces, varias utitur, docente iterum *Foësio*. 3) τὸ ἰξίον ejusdem *Coi*, quod *Galenus* l. c. folium albi Chamæleontis esse perhibet. 4) ἡ ἰξίνη *Theophrasti* (*i*), quam *Plinius* (*l*) per Helxinem interpretatus est, *Gaza* vero per carduum pineam; obscurum qualis sit planta, licet *Prosp. Alpinus* (*m*) & *Joh. Bodæus à Stapel* (*n*) ejus in gratiam multa disputaverint, cum nobis interim suffi-

 ciat,

(*d*) de Caus. Plant. Lib. II. cap. 23. (*e*) Hist. Plant. Lib. III. cap. 17. (*f*) Indic. nomin. Plant. multilingu. p. m. 316. Conf. etiam Onomastic. à *Mich. Toxite* edit. p. 362. (*g*) in Exeg. voc. *Hippocr.* (*h*) Oeconom. *Hippocr.* p. m. 283. (*i*) H. P. Lib. VI. cap. 4. (*l*) H. N. Lib. XXI. cap. 16. (*m*) de Plant. exoticis cap. 56. (*n*) Comment. in *Theophr.* l. c. p. 622. & sequ.

ciat, patere vel ex ſola *Theophraſti* deſcriptione, quod *Viſcum* noſtrum nullatenus eſſe poſſit. 5) ὁ ἰξίας (non ἡ ἰξίας vel ἰξία, uti recentiorum plures corrupte legunt) *Dioſcoridis* (o) ὀλόφονον cognominatum veneni genus, ſive jam ſit herbæ Chamæleontis ſpecies (quod cum *Plinio* (p) Arabes multique alii arbitrantur) ſive non ſit (quemadmodum *Nic. Leonicenus* (q) *Fabius Columna* (r) *Claudius Salmaſius* (s) & *Bod. à Stapel* l. a. perquam operoſe contendunt), res certe eſt ab ἰξία ſeu *Viſco* noſtrate ſatis aliena.

§. 4. Non erit operæ pretium intricatiſſimæ, hactenus commemoratæ *Græcorum homonymiæ* diutius immorari: Quare breviter ſaltem oſtendemus, quanta penes *Latinos* etiam æquivocatione *Viſci* vocabulum laboret. Ita 1) dicitur *Viſcus* (*viſceris*) in genere neutro, ſingulari quoque numero, prout *Rob. Keuchenius* (t) adſtruit, tametſi frequentius in plurali uſurpetur, qua voce plures internas corporis animati partes molles, cavernoſas, organicas, generatim deſignare ſolemus. 2) Chimici, monente *Libavio* (u) omnem ſuccum vegetabilem, non prorſus ad ſiccitatem, ſed mellis tantum conſiſtentiam redactum, nuncupant *Viſcum*; & quanquam in animali regno ſucci tenaces nomine glutinis vulgo veniant, *Paracelſus* tamen quemvis lentorem *Viſcum* appellavit. 3) *Viſcum metalli* vocatur quibusdam Mercurius, ſeu materia prima metallorum, affirmante iterum (x) *Libavio*. (4) *Viſcus ſecundæ generationis Paracelſo* (y) eſt cruor, neſcio quis, à ſalibus deſcendens, ſive ſal egeſtum, vel rejectum, & ſeparatum à primo ſale. Tacemus res alias plures, *viſcoſas* aut *viſcidas* appella-

(o) de mat. med. Lib. VI. cap. 21. (p) H. N. Lib. XXI. cap. 18. (q) de Error. *Plin.* p. m. 224. (r) de minus cognit. ſtirp. Cap. I. (s) Hemon. Hyles Iatr. cap. 53. (t) Not. ad *Sammonic.* p. 251. (u) Alchem. Lib. II. Tract. II. cap. 2. p. m. 246. (x) Syntagm. arcan. Chym. Lib. III. cap. 1. (y) de Tartaro Lib. I. Tract. I. cap. 3.

pellatas & cognominatas, cujusmodi Lychnis Viſcoſa, Viſcaria, Viſcago, &c.

§. 5. Hæc igitur cuncta, tam Græca, quam Latina homonyma, cum *Viſco*, qualem nos tractandum ſelegimus, neutiquam (utut ab ipſo derivata pleraque videantur) confundenda, ſed ſuo loco relinquenda ſunto. Nobis autem nihilominus duo reſtant, *Viſci* nomine inſignita, nimirum *Planta quædam* obſervatu digniſſima, & *hujus è baccis confectum gluten*, ad cujus utriusque hiſtoriam porro contexendam nos accingimus.

CAP. II.

De ſtructura, partibus, quibusdam propriis & accidentibus Viſci Plantæ.

§. 1.

INter arbores numeratur *Viſci planta*, propter ſubſtantiam lignoſam & caudicis perennitatem frequentemque ſimplicitatem, quas quidem potiores arborum notas genericas Botanici conſtituunt: Quia tamen interdum gemino aut multiplici trunco vegetans deprehenditur, ad fruticum genus ideo referri quoque poterit, præſertim quod totius plantæ altitudo, rectiſſime obſervante l. c. *Plinio*, cubitalem raro excedat. Omnis autem *Viſci caudex* brevis eſt, teres, pollicaris ad ſummam craſſitiei, ex nodoſo faſtigio geminos plerumque *ramos* emittens, quorum quilibet binas rurſum extrudit, aliquando ternas propagines, hæ medio nodo plures (ad ſenarium usque numerum) *ramulos* proferunt, qui iterum ſinguli frequentibus luxuriant *ſurculis*, ut inde in arbuſculam denſe fruticoſam *Viſcum* efformetur.

§. 2. *Cortice* veſtitur glabro, coloris herbacei, qui tamen foris in junioribus ramulis intenſius flaveſcit, ſaporis ſubamari & ſubadſtringentis: odore pollet injucundo & gravi, ut

virus

virus appellare non vereatur *Plinius*. At *lignum* ipsum albicans est, solidum, fragile, non fibrosum, sed tanquam ex re fusili conflatum (sicut id accurate *Paulus Renealmus* (*z*) annotavit), odore & sapore quam cortex debiliori præditum.

§. 3. *Folia* ramulorum extremitatibus sine notabili pediculo adhærent bina, ex adverso posita, duas plerumque uncias longa, vix minimum lata digitum, succulenta & crassa, nervis rectis secundum longitudinem (plantaginis pentanevræ in modum) donata, coloris subcrocei, quandoque herbacei, saporis & odoris ejusdem fere cum cortice. Durant per hyemem in omnibus differentiis, non prius decidua, quam ubi nova in novellis ramulis succreverint: Hanc ipsam foliorum *Viſci* constantiam, contra *Theophraſtum* ejusque sequaces, *Virgilius* (*aa*) asseruisse videtur:

Quale solet sylvis brumali frigore Viscum
Fronde virere nova, &c.

Monemus hic obiter, falli eos, qui *ramum aureum*, à Poëta l. c. commemoratum, esse ipsissimum *Viſcum*, sibi cum *Petro Crinito* (*bb*) persuadent; siquidem è contextu apparet, quod *Virgilius* saltem comparaverit *Viſco*, quoad externam faciem, aureum ramum suum, quem longe sublimius aliquid in Chimia denotare docet Artis hujus Mystagoga incomparabilis, D. D. *Wedelius* Senior (*cc*).

§. 4. *Floſculi* verno tempore prodeunt è *Viſco*, tum ad genicula, tum ramos extremos, parvi, monopetali, pelviformes, plerumque quadripartiti, exiguis conspersi verrucis, tanquam apicibus pulverem effundentibus; sicuti hæc omnia dexterrime descripsit atque delineavit è βοτανικώτατος *Joſ. Pitt. Tournefort* (*dd*). §. 5. *Em-*

(*z*) Specim. hist. Plant. p. 22. (*aa*) Æneid. Lib. VI. p. m. 250. (*bb*) de honest. disciplin. Lib. X. cap. 6. (*cc*) Dec. X. Exerc. Med. Philol. III. (*dd*) Institut. Rei herbar. Class. XX. Sect. VII. Tab. 380.

§. 5. *Embryones* ſubnaſcuntur, foliolis quatuor ſtipati, ſed à floribus remoti, quod itidem curate notavit laudatus D. *Tournefort.* Hi embryones ſenſim adoleſcunt, & circa autumnum in *baccas* abeunt ſubrotundas piſi mediocris magnitudine, coloris albidi & fere diaphani, quem ſtriæ aut fibræ quaſi ligneæ, per ſuperficiem diſperſæ variant. Pulpam in utriculis continent lentam, tenacem, glutinoſam, odoris cujusdam, per maturitatem, vinoſi aut pomacei, ſaporis dulcis haud ingrati.

§. 6. *Semen*, pulpa cinctum, latitat in centro, ſingulis baccis unicum, cordiforme, latum, compreſſum, viride, membrana ſplendoris argentei tenerrima circumretitum. Hoc ipſum re vera eſſe prolificum, partim elucebit inferius, partim autopſia perſuadet anatomica, quatenus per mediam latitudinem diviſo, ſtatim oculis ſeſe objicit (præſertim armatis) *plantula ſeminalis*, à communi, prope mucronem vel obtuſum apicem, origine, in duo cornua clavata verſus baſin exporrecta, & ad utrumque latus protuberantia, quemadmodum, ante pluſculos jam annos, rimatus hæc omnia oculatiſſimus *Malpighius* (*ee*) memoriæ prodidit, ac depingi eleganter curavit.

§. 7. Expoſita hucusque phænomena *Viſci* quemvis inducere haud difficulter poſſe ſperamus, ut pro abſoluta cunctis partibus ſuis planta *Viſcum* agnoſceret, niſi quod *radicum defectus*, à nonnullis accuſatus, obſtare videatur. Ea enim eſt natura *Viſci*, ut terræ commiſſum (quolibet artificio) ſemen ejus, neque radices agat ullas, aut modo vegetet alio, ſed tantum ex arborum truncis atque ramis pronaſcatur; unde J. C. *Scaliger* (*ff*) paraſiticam ſtirpem, quaſi quæ aliena quadra victitet, appellavit.

(*ee*) Anatom. Plant. Part. II. de Plantis, quæ in aliis vegetant.
(*ff*) in *Ariſtot.* de Plant. Lib. II. p. m. 125. a.

§. 8. Equidem jam dudum *Thophraſtus* in multis arborum ſpeciebus pullulare *Viſcum* perhibuit, paucis tamen nominatis. Recentiores autem (plurimorum obſervationes colligente *C. Bauhino* l. c.) deprehenderunt in Abiete, Acere, Betula, Caſtanea, Cerro, Corylo, Cotoneo, Cynosbato, Ilice, Larice, Malo, Meſpilo, Nuce, Olea, Oxyacantha, Oxycedro, Populo nigra, Pruno ſylveſtri, Pyro domeſt. & ſylveſtri, Quercu, Robore, Roſis, Salice, Subere, Sorbo, Terebintho, Tilia. Inſuper in Fraxino, Rhamno cathartico & Ulmo invenit ſolertiſſimus noſtri ſeculi Botanicorum, nuper eheu! defunctus, *Joh. Rajus* (*gg*). In Fago repertum, qui aſſeveret novi neminem, præter *Jodocum Harchium* (*hh*). Supra Vitem obſervavit *Ant. Muſa Braſavolus* (*ii*). Amygdalæ innatum vidit *Olaus Borrichius* (*ll*). Buxo inſidens habuit Exc. D. *Joh. Paul. Wurffbainius* (*mm*), quale & *Plinius* commemorat (*nn*), quem tamen *Rob. Conſtantinus* (*oo*) redarguit, quod, *Theophraſtum* exſcribens, perperam ea tribuat Buxo, quæ competant Ilici; *Plinium* contra defendit *Joh. Harduinus* (*pp*) & non audiendos eſſe ſuadet Cenſores illius. Sed cur tam ſtudioſe conquirimus arbores fœtura *Viſci* conſpicuas, cum ferme in quamvis cadere queat fortuna hæc, an infortunium? ut certe *Bened. Symphorianus* (*qq*) teſtatur, in Gallia omnis generis arboribus *Viſcum* adnaſci. Quin & in noſtra vicinia, locis quidem variis, ſed parum diſſitis, decem diverſas arborum viſcigerarum ſpecies numeravit Floræ Altdorffinæ ſacerdos meritiſſimus, ὁ μακαρίτης D. D. *Maur. Hoffmannus* (*rr*).

§. 9. Nos

(*gg*) Hiſt. Plant. l. a. (*hh*) Enchirid. Med. p. 269. (*ii*) Exam. ſimpl. Med. p. m. 411. (*ll*) Act. Hafn. Volum. I. obſ. 67. (*mm*) Ephem. Germ. A. N. C. Dec. II. Ann. III. obſ. 184. (*nn*) H. N. Lib. XVI. cap. 30. (*oo*) Annot. ad *Theophr.* H. P. Lib. III. cap. 16. (*pp*) Not. in *Plin.* l. c. (*qq*) Hortorum Lib. XXVI. cap. 22. (*rr*) Catal. Plant. indigen. Lit. V.

§. 9. Nos magis soliciti nunc erimus de *Viſci*, tam varia ſede & natali loco gaudentis plantæ, *radicibus*. De his apud antiquos Scriptores altum quaſi eſt ſilentium. Absque radice naſci, cum *Joh. Rajo* (*ss*) plures recentiorum exiſtimant. Proprias ſaltem ipſi denegat *Scaliger* (*tt*) alienas concedens, arboris nimirum viſcigeræ fibras & ramos, ſecundum *Joh. Renodæum* (*uu*). At vero rectius *Honoratus Fabri* (*xx*) contendit, *Viſcum* agere radices ſuas intra plantam, cui adnaſcitur, quod vel ipſis oculis videantur. Atque ita eſt omnino, ut mirari ſubeat, quomodo Viri tot ſagaces manifeſtam rem in dubium vocare, aut penitus negare potuerint. Certe enim avtopſia comprobabit cuivis ea, quæ *Marc. Malpighius* l. c. conſignavit: Expoſitum nempe *Viſci* truncum ſuis radicibus firmari; ſub cortice arboris, illum hoſpitem nutrientis, radices diſſeminari, proprio contectas cortice & tracheis ligneisque fiſtulis inſtructas; ab his minores alias oriri radices, ipſum lignum penetrantes, & usque ad medullam deductas, &c.

§. 10. Hinc vero petenda venit ratio frequentis (*Malpighio* quoque perſpecti) phænomeni; quare ramus arboreus eo loco, quem *Viſcum* occupat, monſtroſum in tumorem amplificetur, & extrema illius portio, quæ adoleſcere ulterius deberet, maraſmo contabeſcat? quia nempe *Viſci* radices in longum & latum expanſæ, cuneorum inſtar ad latera quaquaverſum diſtendunt, ac deflectere ſenſim cogunt ipſius rami fibras, unde tumor nodoſus exoritur; atrophia autem ſuccedit, partim propter impeditiorem ſucci nutritii tranſitum per diſtortas rami fibras, partim, quod *Viſci radices* appellentem, pro alendo arboris ramo, ſuccum in ſe potiſſimum recipiant ac deprædentur. Qua de cauſa *Viſcum* aſſimilari poſſet ingrato

(*ss*) Method. plant. edit. prior. p. 45. (*tt*) In *Ariſtot.* l. c. (*uu*) De mat. Med. Lib. I. Sect. IV. cap. 83. (*xx*) De Plantis Lib. III. Propoſ. 2.

cuculo, qui altricem suam interimere vulgo creditur: Saltem non injuste accensent ipsum morbis arborum Botanici (zz); quodque plantam pro sede sua acquisitam corrumpere soleat, *Theophrasto* & *Plinio* jam cognitum fuit: Quo etiam spectat illa *Petri Bellonii* (α) & *Car. Clusii* (β) observatio, oleas videlicet ab inhærente sibi *Viſco* steriles reddi.

§. 11. Cæterum sicuti, canente Poëta, *Omne nefas aliquid quo perimatur habet;* ita *Viſcum* alias plantas mutilans & marcescere faciens, suos vicissim patitur manes, & à variis infestatur hostibus. Siquidem *musco crustaceo, licheniformi, flavo ac cinereo,* non tantum ramos grandiores, sed & surculos teneriores obsessos, indeq; notabiliter emaciatos deprehendimus. Præterea *vermiculos,* alibi nunquam inventos, observavimus, instar exiguorum cimicum aut granorum cochinillæ, genicula *Viſci* numeroso agmine occupantes, non sine vigoris ipsius *Viſci* detrimento; cum singuli vermiculi isti, candida quadam lanugine (tanquam nido) circumsepti, exhaurire sensim plantæ succum viderentur. Porro & *à teredinibus exesum,* ad radices usque, cernere licuit *Viſcum*, destructis ita per profundam in caudice cariem plantis integris. Tacemus quod mortalium curiositas, sive jam respiciat arborum viscigerarum conservationem, sive ipsius *Viſci* multifariam utilitatem, raro patiatur illud annosum aut longævum reddi, si vel maxime ab injuriis aliis securum supereſſe posset ac vegetare diutius. Sed aurem nobis jam sentimus vellicari, esse majus operæ pretium, *Viſci originem* declarare, quam *interitum*, quare ad illam dilucidandam progrediamur.

Cap. III.

(zz) Vid. Ephem. Germ. A. N. C. Dec. III. Ann. II. append. p. 34.
(α) Plant. rar. hiſtor. Lib. I. cap. 18.
(β) Obſerv. Lib. II. cap. 83.

CAP. III.

De Ortu, Propagatione, Genere ac Differentiis Viſci Plantæ.

§. 1.

A Multis inde ſeculis agitata fuit operoſe inter Phyſicos ardua illa quæſtio, *undenam Viſcum oriatur?* diverſis diverſa ſentientibus. *Ariſtoteles* (γ) non naſci ex ſemine ſuo, ſed ſponte ex arboribus aliis prodire ſtatuit, cui opinioni jam ante *Stagiritam* faviſſe videtur *Jon*, Poëta Chius; ſiquidem is citante *Scaligero* (δ) & *Iſaaco Caſaubono* (ε) *ſudorem Quercus* appellavit *Viſcum*. In eandem poſtmodum ſententiam pedibus ivere plures Philoſophi & Medici, quos inter nominandi præ cæteris *Joh. Anglicus*, *J. C. Scaliger*, *Ulyſſ. Aldrovandus*, *Joh. Renodæus*, *Matth. de l'Obel*, *Paulus Renealmus*, *Caſp. Hofmannus*, *Dan. Sennertus*, *Honor. Fabri*, *Thomas Browne*. Seorſum *Scaliger* arbitratur, quaſi cornua ex oſſibus animalium, ſic ex arboribus educi *Viſcum*: à calore enim interno foto informata ejus principia in ſucco ſibi connaturali, ab externo adjuta atque evocata concreſcere, atque in plantam hanc adoleſcere, veluti cornua quædam. *Honor. Fabri* l. c. *exprimogenio ſemine*, quod aliis plantis ineſt, quodque, poſitis diſpoſitionibus requiſitis, germinat, *Viſcum* oriri cenſet; illas vero diſpoſitiones aliquam affectionem plantæ, ex qua germinat, impreſſam ſupponere, hoc eſt plagam vel ulcus, non ſine excremento, quod utplurimum ex ulcere manare ſolet: Hinc *plantam excrementitiam* appellat, quia ſcilicet ex illo excremento quaſi pullulat novum *Viſci* germen, in quo diſpoſitiones invenit ad germinationem requiſitas, &c.

(γ) Lib. 1. de generat. animal. cap. I. (δ) De ſubtilit. exercit. 168. (ε) Comment. in *Athenæum*.

§. 2. Major autem pars eruditorum volunt, *per proprium semen propagari Viscum*, & quidem avium certarum opera. Etenim *Theophrastus* (ζ) qui omnium primus (quantum constat) hanc opinionem rationibus statuminavit, sine omni putredine, & suo ex semine *Viscum* provenire affirmat, quatenus aves, quæ fructum maturum devoraverint, excrementum in arbore egesserunt; ita nempe detracto prius in avium ventriculis cortice, confectoque eo quod frigidissimum est, semen cum excremento purum dimitti, & facta mutatione aliqua, in arbore excipiente, per stercus, pullulare atque adolescere *Visci plantam*. *Theophrasto* adstipulatur, pro more suo, *Plinius*, ita ut integrum fere ejus de *Visco* textum Latinis verbis transcripserit: Nominat autem ex avibus, quæ dicto modo illud producant, Palumbem atq; Turdum, cujus peculiarem speciem jam dudum *Aristoteles* (η) constituit ἰξοβόρον, quæ nempe *Visco* & resina vescatur; unde etiam procul dubio Germanicum fluxit vocabulum ein Miſtler / sic enim Turdus grandior nostratibus audit, forsan, quod pridem non observaverint solum, hanc avem habere in deliciis *baccas Visci*, sed etiam istud vegetabile, reddito ab eadem semine, propagari crediderint. Cæterum, si non ipse Palumbes *Plinio* commemoratus, saltem cognata valde illi avis est ἡ οἰνὰς Græcorum, quam vinaginem Latine reddidit *Gaza*, sed *Hesychius* ἐδώδιμος ἀγρίας (genus columbæ sylvestris) fecit; *Athenæus* vero (θ) eidem diserte tribuit laudatam *Visci propagationem*.

§. 3. Huic hypothesi magno conatu, multisque argumentis, sese opponit *Scaliger*, cujus vitulo reliqui recentiores antagonistæ tantum non omnes ararunt, objiciendo inter alia: 1) quod satum *Visci semen* in nulla terra proveniat, ergo nec in arboribus pullulare posse: 2) Turdos *Visci baccis* nutritos, postea

(ζ) De Caus. Plant. Lib. II. cap. 23. & 24. (η) De Hist. animal. Lib. IX. cap. 20. (θ) Lib. IX. cap. 16.

postea dissectos, nullum exhibuisse granum in ventriculo & intestinis, ergo frustra hinc expectari propagationem: 3) Si vel maxime aves cacando redderent integrum *Visci semen*, id tamen haud posse sua sponte valentissimum findere arborum corticem, subire ligna durissima, & sine radice unum cum illis fieri; imo si hoc etiam concederetur, obstare nihilominus 4) quomodo consistere queat *Visci granum* in ramis arborum supremis, tenuibus, erectis, quibus ipsæ aves insidere difficillime possunt, & seorsum, quomodo idem pronæ seu terram spectanti ramorum parti (ex qua sæpius prodiisse conspicitur *planta Visci*) adhæresceré valeat, & contra ventorum imbriumque potentiam se conservare?

§. 4. Verum hæc, utut speciosa, *Scaligeri* argumenta haud difficulter diluuntur. Et quidem, quod *primum* attinet, non valet consequentia; plures enim sunt plantæ, e. g. muscus variarum specierum, & herbæ quædam capillares, quæ in terra seri ac vegetare recusant, cum interim saxis & arboribus promte innascantur, nemine sagaciorum hodie Botanicorum amplius dubitante, quin ex proprio succrescant semine, quanquam id obscurum sensibus existat, & peculiares ob causas non ubique pullulet. Quod 2) turdorum *Visco* saginatorum interanea nullum exhibuerint acinum, haud mirum est; quia curioso *Pauli Boccone* (1) experimento (quod & ipsi feliciter sumus imitati) constat, gallinas, volucresve alias, deglutitas *Visci baccas* haud multo post, indigestas, parumque alteratas, per alvum reddere, quasi purgans aliquod assumsissent; ut propterea *Scaligerum* inquisitionem suam paulo serius instituisse suspicemur. 3) Opus non est singulari violentia, ut arborum cortices findat, & vegetante virtute sua profundius ad ligna penetrans cum iisdem coalescat *Visci semen*; potest enim, vel forte fortuna rejici ab avibus in aliquam ramı

(1) Observat. German. idiom. edit. Lipsi. 1693. num. XXI. p. 451.

mi partem, cujus cortex jamjam rima quadam hiat, vel adhærentis pulpæ & ſtercoris beneficio emollire & relaxare fibrarum corticalium rigidam denſitatem, atque ita ingreſſum ſibi parare, proprias radices (quarum exiſtentiam ſupra demonſtravimus) pandendo per rami ſubſtantiam, ſenſim quidem, ut *gutta cavat lapidem, non vi, ſed ſæpe cadendo.* Neque vero magis paradoxum eſt, quod *Viſcum* hac ratione in unum coaleſcere queat cum alieno ramo, quam quod aliarum arborum gemmas, levi artificio, aliarum ramis implantari, & uniri facillime, toto die cernimus: Quare *Theophraſtus* plantationem illam *Viſci* proximum quid eſſe inſitionibus & inoculationibus (τοῖς ἐμφυτείαις καὶ τοῖς ἐνοφθαλμισμοῖς) ſapientiſſime pronunciavit. Tandem & 4) nos parum moratur ea difficultas, quod nempe in ramorum extremitate perpetuo mobili, aut prona parte, ſedem invenire ſtabilem nequeat cacatum *Viſci ſemen;* id enim contra procellas pluviasque potenter ſatis tuebitur tenax (cui adhuc involutum ordinarie ab avibus ſecedit) gluten, quod ipſi pertinacem adhæſionem, pro inchoanda pullulatione neceſſariam conciliat, luculento divinæ providentiæ ſpecimine. Talibus autem è ramis, quibus aves nullatenus inſidere potuerint, enatum *Viſcum*, uti nos nunquam conſpeximus, ita, ipſe *Scaliger* an unquam viderit, merito ambigimus. Quantum de cætero ad ſurculos, ex rami parte terram ſpectante prodeuntes, hos quidem immediate ſeri poſſe ab avibus minime arbitramur, nullo interim hinc fluente argumento, quod ſponte ex arboris ſucco ſuperfluo generentur; cum potius exploratiſſimum habeamus, ſecundarios hos eſſe ſtolones, quibus, antea plantatum in parte rami ſuperna *Viſcum*, per radices ſuas, quaquaverſum, & ſic etiam deorſum diſtributas, protrudendo luxuriat, eodem plane modo, quo videmus alias plantas, emiſſis è radice pluribus ſtolonibus fruticare.

§. 5. So-

§. 5. Solis fere rationibus, pro eruenda *Viſci* genuina *origine* disceptatum fuit hactenus; quia tamen *una* (quod in proverbio dicitur) *experientia plus valet, quam centum rationes*, illam conſulere nunc eo magis juvabit, quo magis olim neglectam deprehendimus, tum in aliis Phyſicæ momentis, tum in hoc præcipue. Fruſtra equidem conati ſumus, ad *Petri Borelli* (κ) conſilium, *Viſci* ſurculorum quibusdam arboribus inſitione facta, illud multiplicare. Sed meliori longe ſucceſſu *ſeminum Viſci* tentata fuit *ſatio*. Vernali quippe labentis anni hujus tempore, in mali domeſticæ ramos, ubi cortex rimas acceperat, tam ſuperna quam inferna parte, *grana Viſci* matura, ſuo adhuc ſtipata glutine, collocavimus, quæ firmiter ſic affixa poſt aliquot ſeptimanas, jucundo ſpectaculo, initium vegetationis manifeſtum fecere, largiter exerendo bina illa (ſuperius jam deſcripta) cornicula, circa baſin quidem, atque adeo inuſitato ſeminibus aliis modo, utpote quæ communiter primum germen ex apice depromunt.

§. 6. Fatemur autem ingenue, ad experimentum iſtud capiendum nos incitaſſe cumprimis *Joh. Rajum*, qui (λ) ſimile quippiam à *Sam. Doody*, Pharmacopœo Londin. ante quatuor circiter luſtra in Populo alba effectum ex voto tradidit. Huic poſtmodum celeberr. D. D. *Rud. Jac. Camerarius* (μ) ſuum adjecit calculum, egregia multa pro ejusdem experimenti confirmatione & illuſtratione afferens. Neminem vero, in exploranda *Viſci natura*, & *propagandi ratione*, novimus curioſiorem doctiſſimo *Anonymo*, qui latere ſub *Civis Atlantici* titulo hucusque voluit. Hic multiplici doctus experientia, teſtatur (ν) *ſemina Viſci per ſe eſſe prolifica*, & quoque ſine avium miniſterio, manu ſaltem hominis ſeri feliciter poſſe, adeo,

C ut

(κ) Cent. I. Obſ. X. p. m. 18. (λ) Append. ad Hiſt. Plant. p. 1918. (μ) Ephem. Germ. A. N. C Dec. III. Ann. I. obſ. 106. (ν) in Epiſt. ad Amicum, Ephem. German. A. N. C. Dec. III. Ann. III. append. p. 49. inſerta.

ut in quacunque arbore, frutice & suffrutice, & universim in omni planta, quæ annua hyemis inclementia non destruitur, *Viscum* plantari copiose queat. Nec præterea dubitavit, in Opuntia vel Aloë *Viscum* eodem artificio se productum; de quo nos etiam, ulterius σὺν Θεῷ adornandis experimentis impetrando, minime desperamus. Bene interim est, quod nunc demum constet, non amplius à centenariis solummodo corylis, & arboribus maxime annosis aliis, expectandum esse *Viscum*, ut multi quondam somniarunt, sed longe felicius in bimulis ac trimulis provenire, quod etiam *J. H. Junckenius* (ξ) compertum jamdiu habuit. Ut autem solertissimus *Anonymus*, quem modo laudavimus, *diarium*, quod pridem inchoatum penes se habuit, *observatorum & expertorum, Visci propagationem concernentium*, aliquando publici juris facere dignetur, historiæ naturalis provehendæ causa optandum putamus, quin & eundem obtestamur, tanto quidem magis confidenter, quanto magis ad observationes illas edendas, icones necessarias addendas, modum denique, quo in omni arbore *Viscum* produci possit monstrandum, ipse Nobilissimus Autor se jam paratum asseveravit.

§. 7. Sic igitur, unica laudatorum experimentorum accessione, longis ac diuturnis, super *origine Visci*, controversiis ac disputationibus impositum finem, cum *Joh. Rajo* gaudemus, insimul mirantes, maluisse Botanicos & Philosophos argumentis, ultro citroque habitis, tot secula contendere, quam naturam consulendi & rem ipsam experiundi laborem, sane non valde ærumnosum, sumere. Cæterum, ut spontaneæ *Visci* generationis assertores perversa ratiocinatione seductos, ita qui ex semine proprio, mediantibus avibus, propagationem fieri statuunt, experientia & analogismo sobrio potissimum inductos arbitramur; sive quod invenerint ipsum *Visci*

(ξ) not. ad Comment. *Agricolæ* in *Poppium* part. III. cap. 12.

Viſci ſemen, avium excrementis conſpurcatum, arboribus agglutinatum pullulaſſe poſtea; ſive quod conſideraverint, alias plantas ſimili modo, iisdemque ſatoribus produci; quemadmodum ceraſos, in cacuminibus montium inacceſſis frequenter conſpiciendas, non aliunde quam à volucribus, quæ fructu integro devorato, incluſum oſſiculo duro ſemen, haud digeſtum deinde egeſſerunt, oriri veroſimillimum imo certum eſt. Illam pariter arborem, quæ nucem moſchatam fert in India, ſæpiſſime à certis avibus dicto modo plantari, plures affirmant fide digni Scriptores (*o*). Neque rarum eſt arborum diverſarum in diverſis, itidem per aves, contingere ſationem; cujusmodi exemplum nobile præbet ſambucus innata ſalici, ſpecificum antepilepticum *Joh. Hartmanni* (*π*); ut de ſorbo, aliisque, acinos vel ſemina duriora geſtantibus arboribus nil dicamus. Ea vero harum inter & *Viſci vegetationem* eſt differentia, quod, cum ſemina reliqua, in arboribus alienis germinatura, deſiderent pro ſede ſua partem aliquam arboris, præ putredine converſam pene in terram, ut *Theophraſtus* loquitur, *Viſcum*, ſine terrena putredine, cum corticis primum, hinc ligni vegeta ſubſtantia immediate uniri, ab eademque nutriri geſtiat: Pro cujus phænomeni ætiologia reddenda, utrum *arboris excipientis*, & *Viſci ſeminis*, quod excipitur, *pororum conformitas*, nonnullis perſuaſa, ſufficiat, an aliquid ſpecioſius excogitari poſſit? inquirant alii, nobis in ſpeculando ſagaciores, & una ſcrutentur cauſam, *quare tam lenta Viſcum ſatum incrementa capiat*, ſicut avtopſia docemur.

§. 8. Supereſt, ut ſatis jam prolixe deſcriptam *Viſci plantam*, more Botanicis recepto, *ad genus aliquod certum referamus*, & ultimo *ſpecies* ipſius *Viſci* enumeremus. Illud quod

(*o*) Conf. præ cæteris *Guil. Piſon.* de Ind. utr. Re Nat. & Med. it. *Joh. Neuhofii* Hiſtor. Legation. (*π*) Prax. Chimiatr. cap. de Epilepſia.

attinet, obiter quidem in principio capitis antecedentis indicavimus, *arborem* videlicet aut fruticem: Propius vero constituturus *Joh. Rajus* (g) inter eas *arbores Viscum* collocat, quarum flos basi fructus cohæret, fructu humido, monopyreno minore; sive *bacciferas, non umbilicatas, monopyrenas,* cui generi Philyrea, Laureola, Chamelæa pluresque aliæ substant. Clar. *Tournefort* autem l. c. *arboribus & fruticibus, flore monopetalo, à fructu separato, Viscum* accenset. Nos qui perfectam, plantas in classes digerendi, methodum nullam adhuc cognovimus, integrum cuilibet permittamus, utrum in præsenti negotio accedere malit *Rajo*, an *Tournefortio*, an ab utroque dissentire?

§. 9. Cæterum in *speciebus Visci* recensendis, præter necessitatem entia multiplicasse autores cernimus, & aliquot plane falsas allegasse *differentias*. Ita *Plinius* perperam dividit *Viscum* in *marem* & *fœminam*, hanc sterilem, istum fertilem pronuncians, contra experientiam, cum vix ulla adultior *Visci planta* non fructifera occurrat. *Theophrastus* pariter hallucinatur, quando *Viscum* aliud *folio* esse *perpetuo*, aliud *deciduo* statuit, hoc in arboribus frondem amittentibus, illud in semper virentibus deprehendi. Sed omne *Viscum*, in quavis arbore, per hyemem retinere folia, constans est cum aliorum tum nostra observatio. Neque illas *differentias, ab arborum viscigerarum diversitate petitas*, essentiales agnoscimus, sic, ut e. g. Colurnum à Querno, Tiliaceo, Abiegno, &c. specie differat; cum accidentale istud, qualecunque discrimen, ex unica *loci natalis varietate* pendeat: Ostensum enim jam est, quod facile ex Pomaceo v. g. *Visco* Quernum, Tiliaceum, Colurnum, & vice versa, fieri possit, sola seminum transplantatione; quamvis diffiteri nequeamus, ab arbore, cui innascitur *Viscum*, peculiares quasdam recipere cum alimento affectio-

(g) Meth. Plant. emend. & auct. p. 152.

ationes, quoad colorem, saporem, &c. ut sane Abieti & Piceæ implantatum, pro genio earundem saturatius virens, & odorem manifeste resinosum spirans deprehenditur. Aliam differentiam, è *Conr. Gesneri* MStis Botanicis petitam, commemorat *Joach. Camerarius* (σ), *polycoccon* scilicet, quod baccarum racematim cohærentium copia distinguatur à vulgari, cæteris partibus cum ipso conveniat. Verum ne hæc quidem pro *separata & distincta specie* meretur venditari, quoniam sæpe in uno eodemque *Visci* ramo geniculà offendimus, alia paucas, nempe binas, ternas, alia plures baccas, ad duodecim usque gerentia. *Viscum* Indicum latifolium *Lobelii*, Peruvianum *Gerardi*, Oxycedrinum *Clusii*, Sedum arborescens *Bontii*, licet pro *Visci* nostri *speciebus*, aut saltem pro valde affinibus ipsi plantis habeantur, alius tamen esse generis, apparet è singularum descriptionibus, apud *Rajum* præcipue legendis.

§. 10. De consensu autem plurimorum fere Botanicorum *duæ* tantum sunt *genuinæ Visci species: altera* vulgaris illa, *baccis albicantibus*, cui potissimum tradita in antecedentibus phænomenorum recensione sitavimus: altera, *baccis ex rubro purpurascentibus*, quale *Viscum* in oleis luxurians non procul Hispali *Clusius*, circa Hierusalem vero *Bellonius* observarunt. His *tertiam* speciem, *baccis* nimirum *ex albo luteis*, in Fraxino deprehensam à *Joh. Læselio* (τ) addere luberet, nisi vereremur, eandem entium non necessariam multiplicationem, quam ante aliis exprobravimus, hic nobis etiam objectum iri.

(σ) Epitom. *Matthioli* de Plantis p. m. 556.
(τ) Catal. Plant. rar. Boruſſiæ.

CAP. IV.

De Collectione, Delectu, Præparatione, Facultatibus & Usu Visci Plantæ.

§. 1.

POst expositam, ea qua licuit concinnitate ac perspicuitate, *naturalem Visci Plantæ historiam,* proximum est, ut *virtutes,* quibus illa polleat, & quomodo ad *usum* (præsertim *Medicum*) impendi queat, indicemus. Præmittere autem ordo jubet nonnulla, quæ circa *Collectionem, Delectum* ac *Præparationem* notabiliora occurrunt. Equidem, cum perpetua fronde vireat *Viscum*, propterea *nullo non anni tempore utiliter posse colligi videretur.* Nihilominus, quia plantæ pleræque aliæ tunc maxime *collectioni* creduntur opportunæ, quando florere incipiunt, aut saltem prius quam meliorem vigoris sui partem in fructuum elaboratione amiserunt, hanc ob causam *Viscum ineunte vere consultum erit decerpere.* Cur vero Luna decrescente, inter duo Mariæ Festa, hoc est, d. 15. Augusti & 8. Septembris collectum, efficacius alio existat, ut *Joh. Hartmannus* l. c. contendit, nos quidem haud intelligimus. Majori adhuc superstitione occupatos in *colligendo Visco Druydas* legimus apud *Plinium :* Sexta enim Luna, quæ ipsis principia mensium annorumque faciebat, à Quercu petere solebant hoc modo *Viscum.* Sacrificiis epulisque sub arbore rite præparatis, duos admovebant candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vincirentur: Sacerdos candida veste cultus arborem scandebat, falce aurea demetebat, candido id excipiebatur sago: Tum deinde victimas immolabant, precantes, ut suum donum Deus prosperum faceret his, quibus dederit, &c. Promte hic exclamaremus cum *Plinio: Tanta gentium in rebus frivolis plerumq; religio est!*

nisi

nisi *Elias Schedius* (υ) argute moneret, mystici forsan aliquid subesse ritibus illis, ut apparent, simplicibus ac superstitiosis: Conjicit enim, *Druydas* à patribus quondam primævis audivisse, quod *germen Jehovæ* (cujus passim apud Prophetas fit mentio) aliquando efflorescere deberet, omnibus gentibus salutare futurum: Et hujus oblationem virgæ illius germinis signum ratos fuisse, ideoque in sacris repræsentasse illam oblatione *Visci*.

§. 2. Nos, in medio relinquentes hasce conjecturas, à *collectione* ad *delectum Visci* pergimus, circa quem mira est Autorum inter se dissensio, aliis huic, aliis isti, aliis illi arbori innatum præferentibus. *Druydæ*, & cum ipsis magna tam veterum quam modernorum caterva, palmam deferunt *Visco Querno* (ita enim scribendum docet ὁ πολυμαθέστατος *G. H. Velschius* (φ), non *Quercinum*, ut vulgo solent). *Colurnum*, aut *in Corylo repertum*, extollit, ceu præstantissimum, *Henr. ab Heer* (χ) cum multis aliis. *Tiliaceum* antetulit cuicunque alteri D. *Joh. Rosa*, Elect. Palat. Amberg. quondam Medicus (ψ). Sed, ne plures ejusmodi de *Visco seligendo* discrepantes sententias producamus, id tantum attendi meretur, quod Medici hoc in negotio nimis curiose respexerint ad *virtutes arborum viscigerarum*, de quibus ipsum *Viscum* participare firmiter crediderant: prout igitur unus arborem hanc, e. g. Quercum, alter aliam, e. g. Corylum, majori efficacia præditam sibi persuasit, ita etiam *de Visci delectu* diversimode pronunciatum postea fuit. Etsi vero nos unius arboris, præ altera, majorem salubritatem in genere haud negemus, insimul quoque *Visco* tributam participationem de arborum, quas

(υ) De DIs German. Syngramm. II. cap. 36. (φ) Annot. *ad Marc. Cuman.* observ. Med. N. XI. p. 40. (χ) Observ. Med. VIII. (ψ) Not. margin. suo (quod olim habuit) exemplari Epitom. de Plantis *Matthiol.* manu propr. adscript. p. 555.

quas incolit, viribus specificis, aliquo modo largiamur, ægre tamen possumus concedere, ullam arborem, adeoque & *Viscum plantam* ei adnatam, contra omnes morbos tanta gaudere potentia, ut non existant aliæ, certis in casibus pari aut optatiori cum successu adhibendæ. Quapropter nemini autores esse volumus, ut *in deligendo Visco*, respectu ad sedem ejus locumve natalem, nimium sit religiosus aut scrupulosus; præsertim cum allegata ista diversarum arborum specifica virtus, quæ *Visco* communicetur, demonstratione ulterius indigeat. Imo, si res in hoc delectu potissimum rediret ad specificam arborum virtutem, quam in *Viscum* suum transunderent, commodius profecto ipsæ arbores expeterentur, *Visco*, quem alunt, penitus neglecto.

§. 3. Quodsi autem quæratur, *quænam Visci plantæ portio præ cæteris eligenda sit?* respondendum; pro varia intentione nunc *plantam integram*, nunc *hanc vel illam partem* magis desiderari, ut ex sequentibus apparebit. Interim trunci & adultiorum ramorum *lignosa substantia* communissime censetur esse nobilior: Cui tamen *nos corticem præstare existimamus*, nullo dissentiendi pruritu, sed experimentis impulsi; dum non modo penetrantiori odore ac sapore (ceu Cap. II. §. 2. retulimus) cortex pollet, verum etiam affusum vini spiritum, aliaque menstrua, profundius longe tingit, & manifestioribus imprægnat qualitatibus, quam lignum. Accedit in subsidium sententiæ nostræ, quod alii etiam cortices, v. g. Cinamomi, Canellæ albæ, Sambuci, Frangulæ, &c. suis lignis toto die inveniantur efficaciores.

§. 4. *Delectam* qualemcunque *Visci plantæ* portionem (nisi recens illico ad usum expetatur) *siccatam* in umbra, loco puro ac temperato diu asservare licebit, viribus non facile perituris. Vario autem amplius modo *Viscum præparatur* ad medicinam. Usitatissima est *pulveratio*, mediante scobina

sive

sive tritura. *Pulverem* hunc vel solum, vel aliis, pro re nata, mixtum, *in forma sicca* offerre, aut cum syrupis, conservis, &c. idoneis in *electuarium bolumve* redigere consueverunt. *Tinturam* qui desiderat, cum spiritu vini eam parabit saturatam, eleganter viridem, ex cortice præsertim, ut modo diximus: Hæc, si evaporationi committatur, *extractum* relinquit, in pillulis commode propinandum, à quo parum forsan abludet, quod è solo infuso aut decocto cum aqua simplici facto inspissari potest; quamvis, quid utrumque efficiat, experiri nobis nondum licuerit. *Spiritus è ligno Visci* destillatur per retortam igne arenæ, acidus ac penetrans, quem tamen Clar. *Dan. Ludovicus* (ω) prolectis è ligno Coryl. aut Gvajac. spiritibus nihilo pollentiorem judicat. Ex adverso D. *Joh. Michaelis* (1) *spiritum Visci querni* egregie sudorem movere testatur, ad epilepsi. præserv. à gutt. xx. ad xxx. dandum, coralliisque extrahendis aptum commendat. *Oleum* una cum spiritu impetratur *empyreumaticum*, nova destillatione seu rectificatione, suavius ac subtilius reddendum, quod (si modo è Corylino *Visco* paratum fuerit) multi cum *Paulo Ammanno* (2) suspicantur esse ipsissimum *oleum Heraclinum Mart. Rulandi*, ab eo habitum pro singulari arcano antepileptico & multoties comprobatum (3): Sed *Pharmacopœia Bateana* (4) confectum è ligno Coryli oleum *Heraclini* titulo dignatur. *Destillationem* cum aquis aut spiritibus, *per alembicum*, merito rejicit *Joh. Zwelferus* (†), quia nihil pene virtutis è *Visco* sublimatur. Cæterum quomodo *Visci planta variis usibus externis accommodari*, & seorsim in *unguentum* redigi queat, paulo post videbimus.

§. 5. Properantes autem nunc, ad recensendas *facultates* & *effectus Visci* nostri, *temperamentum* ejusdem prius declarare tenemur, quod, communi Medicorum consensu, *calidum*

D est

(ω) Pharmac. Differt. I. p. m. 274. (1) Prax. Clin. General. Part. I. Lib. II. cap. 17. (2) Manud. ad mat. Med. p. 63. (3) Vid. Curat. Empir. Lib. I. cap. de Epilepsi. p. m. 43. & seq. (4) Lit. O. p. m. 104. (†) Pharmac. Reg. p. m. 311. 352. & 53.

est & *siccum*, tametsi in terminandis gradibus qualitatis utriusque haud conveniant, aliis cum *Christ. Margravio* (5) primum, aliis cum *Joh. Prævotio* (6) tertium assignantibus. Nobis, qui dictas medicamentorum qualitates diversas, earumque in gradus certos subdivisionem, sano sensu, in relatione scilicet ad corpus humanum, quod magis vel minus evidenter alterant, facile admittimus, *Viscum* hinc *primo gradu calidum*, *secundo siccum* esse videtur; ita quidem, ut hanc constitutionem præcipue à particulis *sulphureis*, blandis, elasticis, in parciori, *terreis* autem fixioribus, in largiori quantitate, invicem junctis, deducamus: Quanquam nec *salinas volatiles atomos*, plane exclusas velimus, sed ab his, dum sulphureas exaltant, odorem *Visci* manifesto gravem, & subamarum saporem modificari opinemur, cum contra subadstringens sapor, à particulis terreis, salinarum connubio gaudentibus, probabiliter dependeat. E laudato *Visci temperamento* descendunt *secundæ* ac *tertiæ* (si fas est loqui cum veteribus) *qualitates* egregiæ plures, nominatim, *absorbendi*, *præcipitandi*, *incidendi*, *aperiendi*, *tonum fibrarum roborandi*, *sudores movendi*, *dolores mitigandi*, &c. quæ conspicuæ magis evadent, ubi *quartas* (vulgo sic appellatas) *qualitates*, sive decantatas & compertas in hoc aut illo speciatim morbo virtutes, exposuerimus.

§. 6. Haud equidem ea nobis mens sedet, quasi pro Panacea, aut universali remedio, *Viscum* mereatur venditari, quemadmodum olim *Druidæ* nimis creduli autumarunt, plantam hanc (si vera narrat *Plinius*) *omnia sanantem* appellantes suo vocabulo; unde apud nostratium aliquos hyperbolicum *Visci* cognomen, heil allen Schaden / invaluisse suspicamur. Licet autem ita non in omnibus, attamen in bene multis, partimque gravissimis, humani corporis affectibus perquam utile deprehensum fuit *Viscum*. Contra *Epilepsiam* id valere, tanquam specificum auxilium, affirmant uno ore antiqui & recen-

(5) Mat. Med. contract. Sect. I. cap. XX. (6) de Remed. Mat. p. m. 24.

recentiores Medici, quorum complures enumerat *Matth. Untzerus* (7) & *Henr. à Bra* (8). Mirandum vero, quod pauciſſimi propriam hoc in paſſu allegaverint experientiam, cum tamen vix credibile ſit, tot viros graves ex auditu ſaltem arguiſſe rem arduam, aut in alieno acquieviſſe judicio. Interim nugatos omnes arbitramur, qui appenſum collo, aut alias in corpore geſtatum *Viſcum*, amoliri, ut morbos alios, ſic epilepſiam poſſe, perhibuerunt. Quo ſpectat *Ebnſinæ* (9) commentum de *Ligni Crucis* (id enim *Viſci querni lignum* eſſe ſtatuunt interpretes) epileptico cuidam appenſi effectu; nec non Papicolarum vana perſuaſio, de roſariis aut precatoriis orbiculis (Roſen-Kränzen) ex eodem ligno confectis, à morbo caduco præſervaturis: Hujusmodi *amuleta* nobis, cum *C. Hoffmanno, in ea ſunt æſtimatione, qua olim Priapus.*

§. 7. Certior eſt *Viſci*, per os exhibiti, *antepileptica virtus*, quæ tamen, ad actum deducenda, ſupponit, ut 1) in ſubſtantia propinetur, pulveratum ſaltem, ceu ante diximus: 2) doſi non nimis parva; ſed à ℈j. ad ʒß. circiter: 3) ſæpius repetita; unde *Plinius Viſcum*, pro hoc ſcopo, æſtatis quadragenis diebus uſurpandum eſſe ſcribit. Felicis eventus exemplum notatu digniſſimum ſuppeditat Illuſtr. *Rob. Boyle* (10) quod huc referre integrum non pœnitebit. Domina quædam juvenis longo tempore *morbo epileptico*, *maxime contumaci* divexata, atque medicaminum, à famoſiſſimis undecunque accerſitis Medicis præſcriptorum, uſu continuo excarnificata, non modo nihil exinde levaminis habuit; quin potius malum, quotidianis progreſſibus auctum, unici diei ſpatio, octo vel decem paroxysmorum inſultibus recurrit, ægramque miſerrime torquebat; donec tandem *ſolo Viſci querni genuino uſu*, aliquot diebus plenilunio proximis, quan-

 titate

(7) Tract. de Epilepſia, cap. XI. (8) Catal. Medicam. adv. epilepſ. p. m. 111. (9) Cap. de Corallio. (10) De Utilit. Philoſ. Experimental. Exercit. V. cap. VII. §. 28.

titate nummum sex denariorum contegente in aqua cerasi nigr. vel cerevisia, jejuno stomacho hausto, *sanitati felicissime restituta fuisset:* Quamvis etiam ex nobilissimi patientis, & ipsius Medici testimonio, vix operatio sensibilis aut defatigatio, præprimis ubi assumto medicamento obdormiebat, observaretur, a primo tamen, quo specificum hoc recepit, die, unico saltem paroxysmo prostrata fuit. Nobilis quidam senex, ex accidenti ægræ paroxysmo, instar mortuæ in terram prostratæ, præsens, & Medicinam dictam exhibens, asseverabat, *se morbum hunc pravum & tetrum nunquam non felicissime Visco hoc genuino percurasse* &c. Hactenus Dn. *Boyle.* An vero prorsus occulta ratione (quod multi putant) *Viscum* medeatur epilepsiæ, nos quidem dubitamus: Etsi enim citra sensibilem ejus, qui assumit, alterationem operari deprehendatur, nil tamen obstat, quo minus, præcipitando sensim ac invertendo causam morbificam particulis terreo-alcalicis, spiritus autem, officinam eorum, nervosumque genus per sulphureas atomos pacando & recreando, agere concipiamus. Ad minimum, siccandi & absorbendi facultatem, ut in *Visco* satis manifestam, ita epilepsiæ contrariam agnovere, præ cæteris, *C. Hoffmannus, Dan. Ludovici & Joh. Gallego de la Serna*, qui & (11) alteram, nempe cerebrum & genus nervosum corroborandi virtutem, liberrime *Visco* attribuit.

§. 8. Eodem fundamento nititur *Visci*, in *convulsionibus* aut *spasmis*, præter epilepsiam aliis, *paralysi* item, & pluribus *nervosi generis affectibus*, efficacia, quam seorsim *Otto Brunfelsius* (12) deprædicat. Nec dispar est ratio, quare *vertigini* repugnet. Scimus quosdam, inquit (13) *Joh. Bauhinus, ligno Visci*, in vino macerato, non inutiliter usos contra *vertiginem.* Similiter *Matth. de l'Obel* (14) *Viscum* quasi piamentum

(11) Oper. omn. Tract. III. cap. 28. p. m. 216. (12) Herbar. edit. A. 1540. Tom. III. p. 112. (13) Hist. Plant. univers. cap. de Visco. (14) Adversf. Stirp. p. m. 282.

tum *vertiginosis* inventum judicat. *Cephalicis hujus plantæ usibus* merito annumeramus egregium *Hier. Tragi* (15) experimentum: *Omnia* videlicet *Visci genera*, dum viridia adhuc & recentia sunt, tusa, *succo extracto, auribusq; indito, discutere collectiones earum, emollire* intra paucos dies, *doloremque finire.* Et hanc quidem *paregoricam virtutem* optime perspectam quoque habuit *Joseph. Quercetanus* (16) *balsamum* aut unguentum *è foliis Visci pomorum recentibus* componere docens, quo *ad dolores sedandos* nullum præstantius inveniatur medicamentum: unde vero illa vis dependeat, difficile erit monstrata, nisi ab *anodyno*, particulis terreis immerso *sulphure*, quod toties laudatus gravis odor plantæ arguit, deducatur.

§. 9. Ad *medii* porro *ventris*, sive *thoracis mala varia* utile exiftit *Viscum.* Pulvis ejusdem, drachmæ unius pondere, in aqua hordei aut alia simili propinatus *pleuriticis*, oborto sudore copioso, dolorem sedat, *Andr. Cæsalpino* (17) teste, cui suffragatur beatus, olim noster, *Phil. Scherbius* (18): Et D. *Bovvle*, apud *Rajum*, arcani loco suadet *pulverem Visci*, contra pleuritidem, ▽ card. bened. & papav. aliquoties sumendum. Decoctio *Visci querni*, in aquis stillatitiis pectoralibus, vel jure longo, per triginta dies exhibenda, gaudet facultate evacuandi insensibiliter materiam noxiam *in asthmate, seu respiratione læsa*, si *Lælio à Fonte* (19), autori profecto fide digno, credimus. Quantum valeat *unguentum, ex cortice medio Visci querni* & butyro majali confectum, *in mucilaginoso humore pectoris extergendo*, testantur illi, qui *prophthisicis habiti*, sæpe ex continuato ejus usu, intrinseco & extrinseco, optatæ sanitati restituti sunt, prout *Adamus à Leben-*

(15) Hist. Stirp. edit. Lat. p. m. 950. (16) de Sclopet. vuln. p. m. 161. (17) De Plantis Lib. III. cap. 7. (18) Thes. Med. à *C. Hofm.* collect. p. 63. (19) Consult. Med. CXVI.

Wald (20) loquitur. Insuper in *hæmoptysi* proficuum *Visci* usum adstruit *Joh. Poppius* (21) & *Jac. Theodor. Tabernæmontanus* (22), qui etiam contra *phthisin* commendat, non obscura nobis ratione, petenda ex absorbente & subadstringente hujus vegetabilis facultate.

§. 10. Jam, quomodo *regioni corporis infimæ*, seu *abdomini contra morbos varios* auxilio sit *Viscum*, adductis Practicorum numerosis observationibus, prolixe possemus ostendere, nisi placeret delectum habere notabiliorum saltem. In *ictero*, aut morbo regio *Viscum* prodesse perhibet *Brunfelsius*, & *Bened. Curtius* (quem sub nomine *Symphoriani*, à patria sic dictum, Cap. II. §. 8. jam citavimus) ex eo (inquit) *Visco*, quod in aronia Mespilo nascitur, arquatis (i. e. ictericis) nonnullos mederi scio. Sed nobilior forsan est effectus *in dysenteria*, quemadmodum *Hieron. Martius* (23) sacerdotem novit, mira præstantem in hoc morbo, sæpe exhibendo in cibis *Viscum quernum*, quod eundem in finem a *Brunfelsio* quoque laudatum legimus: Rationem vero exprimenti redditurus Clar. *G. H. Velschius* (24) *ligno Visci* præter *vim siccandi*, *adstrictionem* inesse quandam, & *occultam potestatem*, *dispellendi malignitatem*, arbitratur. Cæterum *sequioris* præcipue *sexus* auferendis *infirmitatibus diversis* apprime conveniens hinc inde celebrant Medici *Viscum*. Ita in *mensibus*, qua *nimiis*, qua *deficientibus* corrigendis, extollit iterum *Brunfelsius*. In *partu difficili Viscus colurnus* ad ʒj datus, certum est remedium, experientia *D. Mulleri* Tugiensis, recensente Clar. *D. Eman. Kœnigio* (25), quod etiam confirmat Beatus *D. Georg. Francus* (26). Ad secundinas remorantes expellendas in Anglia

(20) Ephem. Germ. A. N. C. Dec. II. Ann. I. Obs. 109. (21) Kräuterbuch / p. m. 198. (22) Teutsches Kräuterbuch / Part. III. cap. 23. (23) Obs. Med. à *Velschio* edit. num. 34. (24) Schol. in laud. Obs. Martii. (25) Regn. Vegetab. Part. II. Cap. 13. (26) in Flora sua, p. m. 76.

glia frequentatur, ſic, ut ipſis quoque vaccis, pro hoc ſcopo, ingeri cum ſucceſſu, notaverint *Joh. Rajus*, & *Thomas Browne* (27). Nobis illa, *Viſci efficacia, uterum expurgandi*, potiſſimum tribuenda videtur *tonicæ virtuti* ejusdem, quæ certe ſingularis eſt. Siccando autem mederi magis putamus *fluori albo*, contra quem ſpecifice valere *Viſcum* autor eſt *Joh. Michaelis* (28). Nec alio fere ex capite, quam intemperiem uteri humidam emendando, proderit *in ſterilitate*, cui, poſt *Druidas*, complures Medici adverſum credidere *Viſcum*.

§. 11. Nolumus cæterarum, paſſim prædicatarum *Viſci virtutum*, e. g. *in paſſ. hyſterica, febb. intermittentibus, lumbricis inteſtinorum, morſibus ſerpentum, venenis variis*, &c. ambitioſam facere mentionem; cum nec ante a nobis recenſitas, omnes ſatis certas, atque conſtantes, ſed *ad experientiæ lydium lapidem amplius revocandas* ſerio cenſeamus, quod & ipſimet, ubicunque tulerit occaſio, nunquam negligemus. Interim tribus quaſi verbis monere lubet, quod *Viſcum* illis in caſibus, *ubi MSnea liberanda eſt ab impuritatibus*, maxime ſalinis, acribus, ſcorbuticis, haud vanam ſpondeat operam, *abſorbente ac diaphoretica virtute ſua*: Propter hanc enim *Andr. Cæſalpinus* (29) illud non inepte à quibusdam ſubſtitui ligno Gvajaco *in lue venerea* curanda, judicat, applaudente *Jul. Cæſ. Claudino* (30). Nefas autem eſſet omittere inſignem *Viſci uſum contra veneficia & incantamenta*, quem revelavit *Barthol. Carrichterus* (31), *unguenti, è Viſco colurno* parandi, deſcriptione, per *Henr. ab Heer* l. c. minus accurate (ut quidem putarat) in Latinam verſa, quod ex collatione appareret. Hoc unguentum, non tam effato inventoris, quam laudati *Heerii* ejusque imitatorum obſervatione, conſtat incomparabile

(27) Pſeudodox. Epidem. Lib. II. cap. 6. (28) Prax. Clin. General. Part. I. Lib. V. cap. 30. (29) Specul. Art. Med. Lib. IV. cap. 7. (30) Append. ad Lib. de Ingreſſ. ad infirm. Sect. III. (31) Practic. Lib. II. cap. XII. p. m. 37.

parabile prorsus esse, ad dolores aliaque symptomata incantatarum partium, dummodo apertis ulceribus non scateant, quod *Carrichterus* attendere jubet. Stante hoc experimento, quilibet facile poterit conjicere, quantum *in affectibus artuum* aliis, paregorica facultate summa præstiturum sit *Viscum*; ut certe folia ejus recentia, in formam cataplasmatis redacta, & applicata, *Joh. Anglicus* (32) pro secretissimo habet remedio in omni gutta vel arthritide. Pariter in *contractura membrorum*. *Petr. Andr. Matthiolus* (33) unguentum ex *Visci* (in Pyro nati) planta integra, cum pinguedine capon. concinnatum maximo esse auxilio, testatur. *Usum extra Medicinam* nos quidem parum moramur, etiamsi multiplex adstrui queat. Sic *Theophrastus* & *Plinius*, *pecora comesto recenti Visco salubriter saginari & pinguefieri*, tradiderunt, nostratibus etiam ruricolis sat noto experimento. *Ad mulo-medicinam* valere *Viscum*, in Pyro præsertim deprehensum, & propterea magnifieri a fabris, accepimus. *Visci virtute claustra aperiri posse*, exemplo furis cujusdam, Venetiis comprehensi, inductus credit *Joh. Costæus* (34): Sed bene est, diabolicum hoc artificium, inter abusus execrabiles numerandum, latere in tenebris, æterna sepeliendum oblivione.

CAP. V.

De Natura & Usu Visci glutinis.

§. 1.

EVoluta, in antecedentibus capitibus *Visci planta* historia Physico-Medica, seorsim *de glutine* homonymo nunc agere decrevimus. Hoc Græci ἴξ vocabulo indigitant, ut, quando idem occurrit, sermo plerum-

(32) Prax. Med. Tit. de dolor. junctur. p. m. 662. (33) in Dioscor. Lib. III. cap. 87. (34) de univ. stirp. nat. Lib. II. cap. 24.

plerumque fit ſpeciatim de *glutine*, non æque *planta Viſci*, quam frequentius τὸν ἰξίαν appellant, ſolo fere *Ariſtotele* excepto: cum contra major in Latina voce verſetur ambiguitas, haud facile, niſi è contextu, aut epitheto glutinis vel plantæ, dirimenda. Ubicunque autem *Viſcum*, *abſolute poſitum*, legitur intra corpus ſumendum, ſemper id de planta intelligi debet, minus de glutine. Cæterum hoc è baccis plantæ confieri, jam diximus in fine Capitis I: Eſt nimirum nihil aliud, quam *pulpa iſta tenax & lenta baccarum*, cujus ibidem facta jam eſt mentio Cap. II. §. 5. Integrum parandi proceſſum exponit *Plinius* l. c. his verbis: *Acini colliguntur meſſium tempore immaturi: nam ſi acceſſere imbres* (autumni), *amplitudine quidem augentur, viſco vero marceſcunt: ſiccantur deinde, & aridi tunduntur, & conditi in aqua putreſcunt, duodenis fere diebus: inde in profluente rurſus malleo tuſi, amiſſis corticibus interiore carne lenteſcunt.* Senenſes, *Matthiolo* referente, grana *Viſci* decoquunt in aqua, donec disrumpantur; poſtea contundunt & tamdiu lavant in aqua quousque furfurea recrementa eximant.

§. 2. Conſiſtentia hoc *gluten* inter ſolidam & fluidam media gaudet, propter particulas, id maximam partem conſtituentes, ramoſas, plicatiles, gummeo-reſinoſas, intermixtis aqueis proportione debita, unde lentor ac tenacitas illa proficiſcuntur. Uſum habuit antiquitus primarium in aucupiis: Etenim, *hoc* (ait *Plinius*) *eſt Viſcum, pennis avium tactu ligandis, oleo juglandis ſubactum, cum lubet inſidias moliri:* Quare & noſtratibus hodienum **Vogel-Leim** audit, tametſi raro ſincerum hoc proſtet. Anſam vero dedit *adagio vetuſto Græcorum:* Κίχλα κέρδος αὐτῇ κακὸν, i. e. *Turdus ipſe ſibi malum cacat*, vel, uti *Plautus* (35) effert: *ipſa ſibi avis mortem creat.* Sed hic à *Plauto* fuiſſe ſcriptum, *cacat*, non *creat*, *Deſid. Eraſmus* (36) opinatur, deinde locum hunc à quopiam ſemidocto, & Græcanici proverbii ignaro depravatum exiſtimat. Ratio *paræmiæ* fundatur in *hypotheſi, de propagatione Viſci per aves*, de qua nos Cap. IV. late diſſeruimus, & *in illos dicitur, qui ſibimetipſis exitii cauſam miniſtrant*, perinde ut aves, deglutitis *Viſci* acinis, eorum granula cacando, & quaſi ſerendo,

E novas

(35) in Fragment. edit. *Gruter.* p. 1483. (36) Adag. Chiliad. I. Cent. I. num. 55.

novas producunt plantas, quarum baccis contento glutine postmodum ipsæ capi queant.

§. 3. Medici hoc *gluten*, ab aucupibus mutuatum, in varios convertere sategerunt *usus*, saltem *externos*: Quamvis enim venenosum haud sit, veluti *Remb. Dodonæus* (37) autumat, sed innoxia facultate purgandi polleat, monstrante *Th. Browne* l. c. extrinsecus tamen solum adhiberi quondam consuevit. Virtutes ipsi adscriptæ, ut summatim dicamus, in *emolliendo*, *discutiendo* & *extrahendo* præcipue consistunt. Ita *Dioscorides* (38) *parotidas*, *tubercula* (φύματα) aliosque *abscessus*, etiam *malignos* (κακοήθεις) *digerere* & *emollire* perhibet; cui *Galenus* (39) adstipulatur, *Viscum* collaudans, quod *valenter ex alto humores extrahat, nec illos tantum tenues, sed & crassiores, eosq; diffundat ac digerat*: unde Chirurgus quidam Augustanus *Visco querno*, in aqua liquefacto, & calide applicato, *bubones pestilentes* mire aperuit, narrante *Hierem. Martio* (40). Notabile est *Scribonii Largi* (41) *ruptorium*, *è cinere* (vel sale) *lixivii & Visco concinnatum*, quo impositio *partes suppuratas* personis ad sectionem timidis *aperire*, *doloresq; diutinos pectoris*, *lateris*, *lumborum*, cum ad nullum malagma aut auxilium cederent, *tollere* fuit solitus: exulcerata enim minima parte cujusque dolentis loci, humoribus postea vitium veluti ejiciebatur. Hujus efficaciæ sibi conscius *Matth. Lobelius*, *epispasticum nulli secundum Visci gluten* dicere, non dubitavit: Eandem & *malacticam vim* agnovit etiam *Dan. Ludovici* l. c.

§. 4. Quod insuper *resolvendo* ac *discutiendo* potens sit *Viscum*, *Dioscorides* exploratum habuit, quatenus illud διαφορητὸν diserte affirmat, & speciatim ad *lienis* (aut hypochondriorum) *tumores* absumendos imponere præcipit. Neque vero silenda est *virtus traumatica Visci*, quam *Scrib. Largus* (42) profitetur, ubi *emplastrum* suum *incerti coloris*, quod *Viscum* copiose & tanquam basis ingreditur, deprædicat mirificum, non modo ad *furunculos*, *strumas*, *omnemq; duritiem discutiendam*, sed etiam ad *cicatricem diutini ulceris ducendam*, *omniaq; mediocria vulnera* &c. Similiter

(37) Pempt. VI. Lib. IV. cap. 3. (38) Lib. 3. cap. 103. (39) de Simpl. Facult. Lib. VI. (40) l. c. obs. 139. (41) Compos. Med. num. 229. (42) l. c. num. 214.

militer in *labiorum & aurium vulneribus* consolidandis utile expertus est *Viscum Marcellus Cumanus* (43). Hanc ipsam ob facultatem inditur *cerato Nicolai ad hernias* sive ramicem (44); & *Melch. Sebizius* pater (45) *glutem Visci* cum succo millefol. inspissat. *herniis infantum* curandis inservire tradit. Conveniet autem pro *usu traumatico Viscum recens*, non putredinosa quadam digestione, ad mentem *Plinii* paratum, quod magis epispasticum & malacticum erit. Possent equidem plura *de viribus Visci glutinis* in medium proferri, sed sufficit, quod è jam dictis pateat, more minus laudando negligi hodie εὐπόρισον & πολύχρηστον istud remedium.

§. 5. Circa *delectum Visci glutinis* ὡς ἐν παρόδῳ animadvertimus, parum huc quadrare textum *Dioscoridis*, qui *intus porraceum, extra flavescens, melioris notæ Viscum* esse admonet: Talis enim colorum diversitas in optimo quocunque vix observabitur, potius *ad ligni corticem* restringenda, qui sæpius eo modo coloratus apparet. De cætero, quantum *ad usus medicos*, ut *lignum*, ita & *gluten Visci querni* vulgo censetur præstantissimum. *Ad aucupia* vero commodius *e castanea depromtum* judicat *Matthiolus*, annectendo usum singularem, quod in Hetruria, illitum hoc gluten vitium caudicibus, prohibeat infensissimis alias vermibus ascensum de terra in ipsas vites. Quomodo *Soli & aquæ aptum*, i. e. impetum utriusque eludens, effici queat *Viscum*, edocet *Franc. Alexander* l.c. Ἀνταβαλλόμενα *Visci glutinis* memorantur passim varia, ex *Agrifolio, Viburno, Ibisco, fructibus Sebesten* aut *Myxis*, &c. adornanda, de quibus *Matthiolum* & *Prosp. Alpinum* (46) consulere inprimis juvabit. Peculiaris est observatio (dummodo non hallucinatio) *Hier. Tragi*, quod nimirum *è cortice Visci plantæ gluten fiat*, quo aviculæ capiantur. Nos autem hæc potissimum aucupibus porro disquirenda relinquimus, omnem vero *Thematis nostri elaborationem* benevolæ virorum sagacium censuræ & expolitioni commendantes, nunc fatigati, calamum huic *Visco* diutius implicatum, tandem extricamus atque retrahimus.

S. D. G.

EPI-

(43) Observ. à *Velschio* edit. num. 11. (44) Vid. *Franc. Alexandri* Apoll. rad. XI. p. m. 714. (45) Additam. ad *Tragi* herbar. part. III. cap. 3. (46) de Plantis Ægypt. cap. VIII.

ΕΠΙΜΕΤΡΑ Miſcellanea Reſpondentis.

I.

Præter vitalem & animalem Spiritum, etiam naturalis & genitalis corpori humano inexiſtunt.

II.

Eadem Chyli & Lactis eſt ſubſtantia.

III.

Lacte ſæpius præſtat aqua, pro educandis infantibus.

IV.

Fomentatio corporis, animalium vivorum admotione facta, egregium in quibusdam caſibus eſt remedium.

V.

Vegetabilia, curandæ hominum ſanitati, præ animalibus & mineralibus, opportuniora cenſeo.

VI.

Hinc Galenica ſæpe præferenda ſunt Chimicis.

VII.

Et plura morborum remedia ſpecifica peti poſſunt è vegetabili Regno quam ex animali & minerali

VIII.

Pneumonica auxilia quam optime vaporationis humidæ forma adhibentur.

IX.

Saccharum & parata cum eo alimenta atq; medicamenta, neutiquam adeo nociva ſunt, ut vulgus Medicorum exiſtimat.

X.

Chocolada, quamvis laudabiliter nutriat, debili ſtomacho conducat, viresq; reliqui corporis inſtauret, pluribus tamen perſonis minime convenit.

MAY 22 '7